

«Η οικοδόμηση της αντίστασης και της αλληλεγγύης» Διάσκεψη για την αλληλεγγύη των εκπαιδευτικών

Συνοπτική παρουσίαση των εισηγήσεων και των συμπερασμάτων από τη Διάσκεψη

Πάυλος Χαραμής, πρόεδρος ΚΕΜΕΤΕ/ΟΛΜΕ

1. Περίληψη

Ειδικοί επιστήμονες και εκπαιδευτικοί από πέντε ηπείρους έλαβαν μέρος στις 24 Μαΐου 2014 σε διάσκεψη της Βρετανικής Ομοσπονδίας Εκπαιδευτικών *National Union of Teachers* (NUT), σε συνεργασία με την «*Teacher Solidarity Researcc Collaborative*», για να ανταλλάξουν τις εμπειρίες τους σχετικά με την προωθούμενη παγκόσμια εκπαιδευτική «μεταρρύθμιση», να οργανώσουν την αντίστασή τους σε αυτή και να αξιοποιήσουν κάθε δυνατότητα για ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των χωρών σε παγκόσμια κλίμακα.

Μια αναλυτική επισκόπηση των τάσεων και εξελίξεων σχετικά με την παγκόσμια εκπαιδευτική «μεταρρύθμιση» παρουσίασε η καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Bristol, Susan Robertson. Μετά την ομιλία της Susan Robertson δόθηκε η δυνατότητα στα μέλη του τομέα Διεθνών Σχέσεων της NUT να συζητήσουν σε Εργαστήρια (workshops) την εμπειρία ακτιβιστών, εκπαιδευτικών και ακαδημαϊκών από τις περιοχές και χώρες: Σικάγο, Ισημερινό, Ινδία, Αιθιοπία, Βρετανική Κολομβία, Μεξικό, Βενεζουέλα και Ελλάδα. Στην καταληκτική συνεδρία παρουσιάστηκαν σύνοψη των συμπερασμάτων και προτάσεις ανάπτυξης περαιτέρω δράσης.

2. Αναλυτική παρουσίαση

Η διάσκεψη πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο, στην έδρα της NUT. Η παρακολούθηση των εργασιών της διάσκεψης ήταν ελεύθερη για τα μέλη του συνδικάτου.

Οι μελέτες περίπτωσης που παρουσιάστηκαν στα επιμέρους Εργαστήρια παρατίθενται περιληπτικά στη συνέχεια.

Περιοχή του Σικάγο

Η εισήγηση επικεντρώθηκε στην κατάργηση σχολείων και τη συσχετιζόμενη εξάπλωση των charter schools. Προηγήθηκε ιστορική αναδρομή στις εξελίξεις από το 2001 και εξής. Με το κλείσιμο 118 δημόσιων σχολείων, σε περιοχές κατά βάση Αφρικανο-αμερικανών κατοίκων, οι αρχές, ακολουθώντας νεοφιλελεύθερες πολιτικές, δημιούργησαν σωρεία προβλημάτων στους κατοίκους αυτών των περιοχών, οδήγησαν στην απόλυση χιλιάδες μαύρους εκπαιδευτικούς και υποχρέωσαν δεκάδες χιλιάδες μαθητές και μαθήτριες σε καθημερινές μετακινήσεις σε μεγάλες αποστάσεις ή σε αναζήτηση ενός charter school στη θέση του δημόσιου σχολείου στο οποίο φοιτούσαν προηγουμένως. Το ζήτημα απασχόλησε σοβαρά την

Ένωση Εκπαιδευτικών του Σικάγο, που κινητοποίησε οργανωτικά μέσα, πραγματοποίησε έρευνες, δημοσιοποίησε τα σχετικά προβλήματα και χρησιμοποίησε πολιτικά μέσα για την αντιμετώπισή του. Επί του παρόντος η αντιπαράθεση συνεχίζεται, αλλά εμφανίστηκαν ήδη μικρές ρωγμές στην πολιτική αυτή των τοπικών αρχών. Η Ένωση Εκπαιδευτικών του Σικάγο, μαζί με γονείς, μαθητές/μαθήτριες και παράγοντες / φορείς της τοπικής κοινωνίας, συνεχίζει τις πιέσεις για την ακύρωση αυτών των μέτρων.

Σουηδία

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Σουηδία χτυπήθηκε από τον ιό του φιλελευθερισμού. Όλα τα κόμματα μολύνθηκαν από αυτόν εκτός από το κόμμα της Αριστεράς. Νωρίτερα το σουηδικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα υπήρξε η ατμομηχανή του κράτους πρόνοιας, σε συνεργασία με τα ισχυρά συνδικάτα της χώρας. Στο πλαίσιο του κράτους πρόνοιας είχαν οικοδομήσει από τη δεκαετία του '50 το ενιαίο εννιάχρονο κοινό σχολείο για όλα τα παιδιά, στη θέση του παλιότερου διπλού συστήματος των παράλληλων χωριστών κατευθύνσεων της γενικής και της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ξεκίνησαν αλλαγές που διευκόλυναν και την εφαρμογή του συστήματος των κουπονιών (vouchers) και την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων σχολείων (πρόκειται για τα λεγόμενα ελεύθερα σχολεία - free schools).

Η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση αποφάσισε επίσης οι εκπαιδευτικοί να προσλαμβάνονται από τις τοπικές αρχές. Η επίσημη εξήγηση αυτής της αλλαγής ήταν ότι τοπικές αρχές ήδη είχαν αναλάβει τα σχολεία και επομένως έπρεπε να κάνουν και τις προσλήψεις. Οι διαμαρτυρίες των εκπαιδευτικών δεν εισακούστηκαν. Αυτή η αλλαγή οδήγησε και στην πρόσληψη εκπαιδευτικών που δεν διέθεταν τα απαιτούμενα προσόντα, με τα εξής επιχειρήματα: (α) ότι πρέπει να μειωθεί το κόστος των μισθών, (β) ότι προωθούνταν ένα σύστημα που προέβλεπε ευρύτερες ικανότητες των εκπαιδευτικών και οι τοπικές αρχές θα μπορούσαν να καταναείμουν ευκολότερα τα καθήκοντα στους εκπαιδευτικούς και (γ) ότι το επάγγελμα των εκπαιδευτικών είχε χάσει το κοινωνικό κύρος του.

Παράλληλα προωθήθηκε μεταρρύθμιση του σχολικού προγράμματος, από ένα εθνικής εμβέλειας σχολικό πρόγραμμα με συγκεκριμένες περιοχές γνώσης / μαθήματα, σε ένα σχολικό πρόγραμμα βασισμένο σε ρητά συμφωνημένους στόχους και αντίστοιχα μαθησιακά αποτελέσματα. Αυτό σήμαινε ότι ήταν δυνατές αποκλίσεις από το πρόγραμμα σε τοπική κλίμακα και ότι μειωνόταν το ενδιαφέρον για την πραγμάτωση της μάθησης. Ενώ προηγουμένως το σχολικό πρόγραμμα συντασσόταν από ειδικούς του πεδίου αυτού, τώρα κάθε εκπαιδευτικός έπρεπε να γίνει ο «ειδικός» του δικού του προγράμματος. Τέλος, το σύστημα αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων μετακινήθηκε, από τη διοργάνωση επιθεωρήσεων της μαθησιακής διαδικασίας σε επίπεδο σχολείου, σε ένα εκτεταμένο και δαπανηρό σύστημα εξέτασης των στόχων και των μαθησιακών αποτελεσμάτων ως τμήμα ενός νέου δημόσιου μανάτζμεντ (new public management).

Στις επόμενες βουλευτικές εκλογές του Σεπτεμβρίου τα εκπαιδευτικά ζητήματα δεσπόζουν, καθώς είναι διάχυτη η δυσαρέσκεια για ένα μοντέλο που απαρτίζεται από «ελεύθερα σχολεία» και ένα σύστημα εκπαιδευτικών κουπονιών που έχει οδηγήσει σε χαμηλά αποτελέσματα (όπως διαπιστώνεται, π.χ., από το πρόγραμμα PISA).

Εισήγηση εκπροσώπου του Καναδά

Η επιτυχία του εκπαιδευτικού συστήματος της Φιλανδίας προβάλλεται συχνά παγκοσμίως. Εκείνο όμως που συνήθως δεν αναφέρεται είναι ότι η επιτυχία αυτή δεν οφείλεται στη συνταγή που ο ΟΟΣΑ επιχειρεί να επιβάλει διεθνώς, τη γνωστή ως GERM (Global Education Reform Movement), αλλά στο ακριβώς αντίθετό της. Οι βασικοί μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται για να προωθηθεί η GERM είναι τρεις: τα τεστ, η νέα τεχνολογία και ο εταιρικός (corporate) καπιταλισμός.

(α) Τα τεστ και ειδικά το τεστ του προγράμματος PISA έχουν καταστεί ο πιο σημαντικός παράγοντας που επιδρά στις ασκούμενες ανά τον κόσμο εκπαιδευτικές πολιτικές. Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού PISA, με τη μορφή πινάκων όπου κατατάσσονται όλες οι χώρες ανάλογα με το βαθμό επιτυχίας τους, οδηγεί συνήθως σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Στο Μεξικό, που συνήθως κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις, τα αποτελέσματα του PISA χρησιμοποιούνται ως αφορμή για εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που ακυρώνουν πολύχρονες κοινωνικές κατακτήσεις και υπονομεύουν τα δικαιώματα των εκπαιδευτικών. Αντίθετα, ο Καναδάς βρέθηκε ψηλά στην κατάταξη του PISA. Παρ' όλα αυτά, ακούμε ακόμα ότι με αφορμή τα αποτελέσματα θα προωθηθούν αλλαγές στο εκπαιδευτικό μας σύστημα (του Καναδά), με το επιχειρήμα ότι δεν θα κρατηθούμε για πολύ σε υψηλή θέση αν δεν αλλάξουμε.

(β) Δεύτερος σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην προώθηση της GERM είναι οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας. Με την ευρεία διάδοση και εξέλιξη τους έχουν δημιουργήσει ένα νέο περιβάλλον για τα παιδιά μας, με αποτελέσματα που δεν έχουμε κατανοήσει σωστά. Σε αυτό το περιβάλλον διαμορφώνονται σχήματα και ιδέες για το πώς θα μπορούσαν οι τεχνολογίες αυτές να αλλάξουν την εκπαίδευση. Πολλές από αυτές προωθούνται ως απαντήσεις στις μόνιμες ερωτήσεις που θέτει η εκπαίδευση: Για ποιο σκοπό; Πώς; Για ποιων τα συμφέροντα; Όπως και με τα αποτελέσματα του PISA, έτσι κι εδώ οι κρατούντες υποστηρίζουν ότι συγκεκριμένες τεχνολογίες θα προετοιμάσουν τα παιδιά για να επιτύχουν στην παγκόσμια οικονομία. Το «Ένα Λάπτοπ για Κάθε Παιδί» πούλησε πάνω από ένα εκατ. λάπτοπ στη Λατινική Αμερική και εκατομμύρια ταμπλέτες.

Σε πολλές περιπτώσεις οι νέες τεχνολογίες συνδέονται και υποστηρίζουν την καθιέρωση και εφαρμογή των τεστ, π.χ. το ενός δισ. δολαρίων iPad φιάσκο του Λος Άντζελες: το Ίντερνετ δεν φαίνεται να συνέβαλε τόσο στην προαγωγή της δημιουργικής εξερεύνησης της γνώσης όσο στην προετοιμασία των μαθητών για το σύστημα των τεστ. Γενικότερα, οι νέες τεχνολογίες υπόσχονται την «προσαρμοστική μάθηση», μια προσπάθεια για πιο αποτελεσματική μάθηση μέσω της αυτοματοποίησης πλευρών της. Μέσω αυτής ο μαθητής οδηγείται σε πλευρές της μάθησης με την προσαρμογή των ερωτήσεων που υποβάλλονται και του μαθησιακού υλικού που παρέχεται. Ακούγεται με ειρωνικούς τόνους το ότι αυτή η προσέγγιση αναφέρεται ως «προσωποποίηση». Κυρίως πρόκειται για μια διαδικασία όπου έχει προκαθοριστεί η κατεύθυνση προς την οποία το παιδί πρέπει να κινηθεί, και αυτό που μπορεί να ποικίλλει είναι ο χρόνος που διατίθεται για την κατανόηση των θεμάτων ή η δεξιότητα που απαιτείται για να επιτευχθεί ο προκαθορισμένος μαθησιακός στόχος.

Επιπλέον, τα μετα-δεδομένα (metadata) δείχνουν τον τεράστιο αριθμό δεδομένων (data) που παράγουμε, αλλά δεν συνειδητοποιούμε ότι όλοι μας γινόμαστε αντικείμενα μιας συστηματικής επιτήρησης. Και η επιτήρηση αυτή μπορεί να γίνει και επικερδής με την εμπορευματοποίηση των δεδομένων που συλλέγονται.

(γ) Τέλος, τα τεστ και τα δεδομένα / μεταδεδομένα συνδέονται με ένα τρίτο στοιχείο του Παγκόσμιου Κινήματος Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης: το εταιρικό κεφάλαιο (corporate capital), που επιχειρεί να αναλάβει τη δημόσια εκπαίδευση. Το παράδειγμα της Pearson Corporation είναι ενδεικτικό της τάσης ορισμένες εταιρείες να αναλάβουν σχεδόν

μονοπωλιακά την ψηφιακή εκπαίδευση. Η Pearson έχει κινηθεί ήδη σε όλες τις παρακάτω περιοχές: Αναλυτικό πρόγραμμα και standards, κοινό πρόγραμμα / πυρήνας, online προγράμματα (σειρές) μαθημάτων για όλες τις τάξεις, ψηφιακές πηγές μάθησης, διαβαθμισμένα θέματα, προετοιμασία για τα τεστ, εντοπισμός της αντιγραφής στα τεστ, λειτουργία ιδιωτικών σχολείων στις αναπτυσσόμενες χώρες, Charter Schools, συστήματα πληροφόρησης μαθητών, εναλλακτικές πιστοποιήσεις Λυκείου, τεστ για αδειοδότηση εκπαιδευτικών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών και προγράμματα πιστοποίησης. Επίσης, έχει συμβόλαιο με τον ΟΟΣΑ για την πραγματοποίηση του προγράμματος PISA.

Συνεπώς, πρέπει να κατανοηθεί η εταιρική φύση αυτής της παγκοσμιοποίησης και χρειάζεται να αναπτυχθούν στρατηγικές αμφισβήτησης και ακύρωσης της κουλτούρας της GERM.

Ισημερινός

Η κυρίαρχη διεθνώς τάση των νεοφιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων άγγιξε και τον Ισημερινό (Ecuador). Όπως συνήθως συμβαίνει στις λατινοαμερικανικές χώρες, οι επιβαλλόμενες αλλαγές κατευθύνονται από τους μηχανισμούς του εξωτερικού χρέους. Έτσι, τραπεζίτες της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Διαμερικανική Αναπτυξιακή Τράπεζα και το ΔΝΤ υποκατέστησαν στο ρόλο τους τα στελέχη της εκπαίδευσης και τους συμβούλους των μεταρρυθμίσεων από της αρχές της δεκαετίας του '80 ως το 2007. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περίπτωσης του Ισημερινού ήταν το γεγονός ότι ο λαός, οι ιθαγενείς οργανώσεις και το συνδικάτο των εκπαιδευτικών αντιστάθηκαν σε αυτή τη νεοφιλελεύθερη πολιτική και απέτρεψαν την καθολική υλοποίησή της. Μέρος αυτού του αγώνα υπήρξε η ανατροπή τριών διεφθαρμένων και αντιλαϊκών κυβερνήσεων σε διάστημα 10 χρόνων. Στο πεδίο της εκπαίδευσης η λαϊκή αντίσταση απέτρεψε την υλοποίηση μιας σειράς νεοφιλελεύθερων πολιτικών, αλλά δεν κατόρθωσε να τερματίσει τη συντονισμένη επίθεση ενάντια στη δημόσια εκπαίδευση. Έτσι, η εκπαίδευση στον Ισημερινό περιήλθε σε κρίση, την οποία οι κυβερνώντες προσπάθησαν να φορτώσουν στους εκπαιδευτικούς.

Οι λαϊκοί αγώνες οδήγησαν σε εκλογική νίκη των δυνάμεων που ασκούσαν κριτική στο νεοφιλελευθερισμό. Η νέα κυβέρνηση (Rafael Correa) πήρε σημαντικές πρωτοβουλίες και καθιέρωσε συνταγματικές αρχές που συνόψιζαν τις κοινωνικές διεκδικήσεις των τελευταίων δεκαετιών. Ωστόσο, σε μια δεύτερη φάση αυτοπροσδιορίστηκε με τη στόχευση ενός «εκσυγχρονισμού» που σήμαινε ενίσχυση του καπιταλισμού συνοδευόμενη με κάποια μέτρα εκδημοκρατισμού. Στην πράξη αυτό σήμαινε εισαγωγικές εξετάσεις για τα πανεπιστήμια, σταθμισμένα τεστ σε όλα τα επίπεδα, ενσωμάτωση της χώρας σε ιδιωτικά προγράμματα όπως το Διεθνές Απολυτήριο (International Baccalaureate), χρήση των τεστ του προγράμματος PISA, κατηγοριοποίηση των πανεπιστημίων, σχεδόν ακύρωση της αυτονομίας των ΑΕΙ, μείωση της σημασίας των κοινωνικών σπουδών υπέρ των τεχνικών ειδικοτήτων, διαχωρισμό των μαθητών σε «νικητές» και «χαμένους» κ.λπ. Και όλα αυτά, δυστυχώς, με μεγαλύτερη χρηματοδότηση της δημόσιας εκπαίδευσης, αύξηση του αριθμού των μαθητών της αλλά και διεύρυνση των μορφωτικών ανισοτήτων. Ταυτόχρονα προβάλλεται το νεοφιλελεύθερο όραμα ενός εκπαιδευτικού συστήματος στην υπηρεσία των εταιρειών και των αναγκών τους. Πρόκειται για ένα μεταρρυθμιστικό μονόδρομο, όπου ο στόχος του εκσυγχρονισμού τίθεται κατ' αντιγραφή των θεωρούμενων «επιτυχημένων» χωρών. Επίσης, προώθησε νεοφιλελεύθερη ορολογία στην εκπαιδευτική διαδικασία εισάγοντας σημαντικές αλλαγές στις εκπαιδευτικές αντιλήψεις των διδασκόντων και των γονέων, που ολοένα και προσέγγιζαν την επιχειρηματική αντίληψη και απομακρύνονταν από μια παιδαγωγική κατανόηση της διδακτικής / μαθησιακής διαδικασίας.

Ουσιαστικά, ήταν διαδικασίες που επιβάλλονταν από το εξωτερικό στη χώρα και βρίσκονταν σε απόσταση από την εκπαιδευτική πραγματικότητά της, με στόχο ένα μετασχηματισμό χωρίς κοινωνικό διάλογο και διαβούλευση.

Οι έρευνες έδειξαν ότι η επιβολή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών είχε ποικίλες επιπτώσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα στον τομέα της εκπαίδευσης επιφέροντας αλλαγές που δεν υπολόγιζαν τα εθνικά συμφέροντα και τους θεσπισμένους νόμους, δημιουργώντας μια οικονομική υποστήριξη από τον κρατικό προϋπολογισμό προς τον ιδιωτικό τομέα μέσω μηχανισμών πληρωμών και τελικά χωρίς βελτίωση της εκπαίδευσης. Κάποια δεδομένα της UNESCO δείχνουν υψηλά επίπεδα σχολικής διαρροής, άθλιες συνθήκες στα δύο δέκατα των σχολείων, υπο-αμειβόμενους εκπαιδευτικούς και σταθερή μείωση των δαπανών για την εκπαίδευση από το 5,4% επί του ΑΕΠ το 1981 στο 1,8% το 2000. Από τους 1.657.936 μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 1999-2000 μόνο 356.837 λάμβαναν σχολικά βιβλία, κυρίως από τις τοπικές αρχές.

Συμπερασματικά, «η διαγραφή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους πρέπει να σημαίνει επίσης και διαγραφή της υλοποίησης των νεοφιλελεύθερων πολιτικών στην εκπαίδευση..».

Η αντίδραση του συνδικάτου εκπαιδευτικών: Η Εθνική Ένωση Εκπαιδευτικών (Teachers National Union, UNE, με περίπου 90.000 μέλη) αντιμετώπισε εχθρική στάση από την πλευρά της κυβέρνησης του Correa από τη στιγμή που άλλαξε η σχέση του με τις πιο σημαντικές λαϊκές οργανώσεις της χώρας και την Αριστερά. Έτσι, η κυβέρνηση κατέστησε προαιρετική την εγγραφή των εκπαιδευτικών στα συνδικάτα, που ως τότε ήταν υποχρεωτική από το νόμο, και αργότερα υπέσκαψε τη διαδικασία πληρωμής των συνδρομών στο συνδικάτο μέσω του συστήματος μισθοδοσίας και των τραπεζών και κατάργησε τις συνδικαλιστικές άδειες για δράση στα συνδικάτα, με αποτέλεσμα και οι συνδικαλιστές να εργάζονται κανονικό οκτώωρο στα σχολεία τους. Επιπλέον, διαμορφώνεται μια διαδικασία ποινικοποίησης της κοινωνικής διαμαρτυρίας με: απαγόρευση των απεργιών των εκπαιδευτικών και τις συμμετοχής τους σε διαδηλώσεις διαμαρτυρίας κατά τη διάρκεια του εργάσιμου χρόνου τους, απαγόρευση του προσωπικού των σχολείων να διατυπώνουν δημόσια προτάσεις τους και διώξεις κατά των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν σε επικριτικές δραστηριότητες ή αντιπαρατίθενται στις κυβερνητικές πολιτικές. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση της Mery Zamora, η οποία ως πρόεδρος της UNE μετέβη σε ένα σχολείο στις 30 Σεπτεμβρίου του 2010 στο πλαίσιο του ρόλου και των αρμοδιοτήτων της, ενώ κατά σύμπτωση γινόταν απεργία της αστυνομίας. Κατηγορήθηκε ότι παρακίνησε μαθητές του σχολείου να συμμετάσχουν στην απεργία κατά της κυβέρνησης. Δικάστηκε για «σαμποτάζ και τρομοκρατία» και καταδικάστηκε σε 8ετή φυλάκιση. Εδώ και λίγους μήνες βρέθηκε στον Ισημερινό αντιπροσωπεία της International Education Λατινικής Αμερικής για το λόγο αυτό και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για πολιτική δίωξη που απαιτεί διεθνή αλληλεγγύη.

Ινδία

Οι εκπαιδευτικοί στην Ινδία συνιστούν ένα εξαιρετικά ευμέγεθες σώμα, που περιλαμβάνει (2009): 1.847.300 μόνιμους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 549.523 συμβασιούχους (23%), που σε ορισμένα κράτη όπως στο Bihar φτάνουν το 34%, ενώ σε άλλα κράτη δεν έχουν γίνει μόνιμοι διορισμοί επί δεκαετίες.

Οι μισθοί τους κυμαίνονται από 900 ως 5.000 Rs, ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας και τα χρόνια αρχικής εκπαίδευσής τους. Υπάρχουν εκπαιδευτικοί που δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα για μόνιμη πρόσληψη, καθώς η βασική τους εκπαίδευση κράτησε

λίγους μήνες. Οι συνθήκες εργασίας είναι εξαιρετικά δύσκολες και η πρόσληψή τους εξαρτάται από τις ιδιοτροπίες (καπρίτσια) και τους πόρους των κυβερνήσεων.

Κατά αντιστοιχία, τα εκπαιδευτικά συνδικάτα είναι διάφορων τύπων: προσκείμενα σε συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα, κατατασσόμενα ως «ουδέτερα», ενώσεις μόνιμων εκπαιδευτικών, ενώσεις συμβασιούχων εκπαιδευτικών κ.λπ. Κοινό χαρακτηριστικό όλων των περιπτώσεων είναι η σωρεία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Οι αιτίες των προβλημάτων των εκπαιδευτικών συνδέονται με τις εξής αιτίες: (α) διαμόρφωση ιστορικά μιας 'αριστοκρατίας' εργαζομένων που δημιουργούσε διαχωρισμούς στο σώμα των εργαζομένων, (β) αποτυχία της Αριστεράς να παρέμβει καθοριστικά στην παραδοσιακή, συντηρητική δόμηση της έννοιας και εικόνας του «εκπαιδευτικού», (γ) αδύναμη ή ανύπαρκτη συμμαχία μόνιμων και συμβασιούχων εκπαιδευτικών, (δ) αποτυχία των εκπαιδευτικών να αναπτύξουν τους αγώνες τους εκτός των σχολικών χώρων και να τους συνδέσουν με τους ευρύτερους αγώνες της εργατικής τάξης, και (στ) αποτυχία των εκπαιδευτικών να προβάλουν δημιουργικές εναλλακτικές προτάσεις.

Η νεοφιλελεύθερη επίθεση όξυνε γενικά τις αντιθέσεις και επέτεινε τις παθογένειες του εκπαιδευτικού συστήματος της Ινδίας αυξάνοντας τη φτώχεια, την ανισότητα και την καταπίεση. Περίπου το 40% του αγροτικού πληθυσμού της Ινδίας ζουν με εισόδημα κάτω από 800 Rs και το 60% κάτω από 1.000 Rs. Οι εργαζόμενοι δέχονται σκληρή επίθεση και κάθε μορφή αντίστασής τους για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους αντιμετωπίζεται με ωμή βία και καταστολή (Hero Honda, Maruti Suzuki κ.λπ.). Οι συμβασιούχοι αντιμετωπίζονται με απάνθρωπη βιαιότητα, όπως συνέβη στις περιοχές Bihar, Madhya Pradesh, Jammu και Kashmir. Παράλληλα, ακολουθείται μια πορεία αύξουσας ιδιωτικοποίησης. Έτσι, η Επιτροπή Σχεδιασμού πρότεινε ο εκπαιδευτικός τομέας να μεταφερθεί κάτω από τη Δράση των Εταιρειών (Companies Act) για πραγματιστικούς λόγους. Πάνω από 2.000 σχολεία στο Mumbai εκχωρήθηκαν σε μη δημόσιους φορείς όπως εταιρείες και τραστ. Η Εταιρεία του Δήμου του Νότιου Δελχί πρότεινε να υιοθετήσει τα σχολεία που κρίνονταν ότι «δεν απέδιδαν». Τέλος, η εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες, στα σπορ κ.λπ. έχει εκχωρηθεί με συμβόλαια σε ιδιώτες στα περισσότερα σχολεία.

Σε αυτές τις συνθήκες, απαιτείται να ενισχυθεί το μέτωπο των αγώνων των εκπαιδευτικών συνδικάτων και των άλλων εργαζομένων στα σχολεία, μόνιμων και συμβασιούχων ενιαία, όπως και σε σύμπραξη με τους άλλους εργαζομένους καθώς και τους μαθητές/σπουδαστές. Χρειάζεται να επινοηθούν εναλλακτικά και πρωτότυπα όπλα σε αυτή τη μάχη.

Βενεζουέλα

Ο επαναστατικός μετασχηματισμός της Βενεζουέλας σε μια πορεία 15 ετών έχει συμβάλει σε μια δραστική δομική μεταβολή του κράτους σε σχέση με την κοινωνία όπως και του κράτους σε σχέση με την οικονομία. Επίσης, έχει συμβάλει στην επαναστατικοποίηση του λαού της Βενεζουέλας. Διαφορετικά, κανένας επαναστατικός μετασχηματισμός δεν θα μπορούσε να διαρκέσει τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Μέσα από μια εντυπωσιακή διαλεκτική διαδικασία, η κυρίαρχη ηγετική κοινωνική και πολιτική δύναμη της Μπολιβαριανής διαδικασίας όχι μόνο ωθεί σε ριζοσπαστικούς μετασχηματισμούς μέσω της μαζικής δράσης, αλλά και οι ίδιοι αναλαμβάνουν να συμμετάσχουν σε ένα διανοητικό μετασχηματισμό, όπου καθίστανται σταδιακά φορείς της αλλαγής.

Οι δαπάνες για την εκπαίδευση αυξήθηκαν από 3% το 1999 σε 6% επί του ΑΕΠ το 2011. Προωθήθηκαν, επίσης, η εγγραφή των παιδιών με αναπηρίες ή μαθησιακές δυσκολίες στην εκπαίδευση, η υγιεινή και επαρκής διατροφή των παιδιών, η αύξηση των συνολικών

εγγραφών στο σχολείο κ.λπ. Το Μπολιβαριανό Σύνταγμα του 1999 της Βενεζουέλας κινείται σε καθαρά αντι-νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση και ευνοεί την αυτο-οργάνωση και τη συμμετοχική δημοκρατία.

Η κυβέρνηση ίδρυσε κέντρα πληροφόρησης (Infocentros) και τα κατέστησε προσιτά στους πιο αδύναμους οικονομικά μέσω της εξασφάλισης σύγχρονων τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών. Λειτουργούν 820 τέτοια κέντρα και τα 544 είναι συνδεδεμένα με το δορυφόρο Simon Bolivar. Το 2011 τα κέντρα αυτά αριθμούσαν 12.344.714 επισκέπτες, ενώ το 2001 μόλις 1.344.647. Τα Infocentros έπαιξαν βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού στη Βενεζουέλα μεταξύ του 2006 και του 2011: Ο συνολικός αριθμός των τεχνολογικά εναλλάξιμων έφτασε τους 1.432.281. Επίσης τα Infocentros παίζουν σημαντικό ρόλο στη διεύρυνση των γνώσεων των πολιτών παρέχοντάς τους δωρεάν on-line μαθήματα κατάρτισης και πρακτικά προγράμματα, πλοήγηση στο Internet, πρόσβαση σε δεδομένα, χρήση πολυμέσων, κοινωνική δικτύωση κ.λπ. Επίσης, διανεμήθηκαν δωρεάν 3,7 εκατ. υπολογιστές σε μαθητές/μαθήτριες για εκπαιδευτική χρήση.

Τέλος, στον τομέα του σχολικού προγράμματος ενδεικτικά αναφέρονται διδασκόμενα θέματα όπως η αντίσταση των ιθαγενών πληθυσμών, η επέτειος της ανεξαρτησίας, εκπαιδευτές και δημοκρατία, προστασία του περιβάλλοντος, φιλία – αλληλεγγύη – αγάπη, ζητήματα ισότητας κ.λπ.

Μεξικό

Μαζικές διαδηλώσεις διαμαρτυρίας πραγματοποιήθηκαν στο Μεξικό κατά τη διάρκεια του 2013 από εκατοντάδες χιλιάδες εκπαιδευτικών, που εργάζονται στο κατά βάση δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Σε 26 από τις 32 πολιτείες της Δημοκρατίας του Μεξικού οργανώθηκαν κινητοποιήσεις, οι εκπαιδευτικοί έκλεισαν τα σχολεία επί μήνες σε αρκετές πολιτείες, τα σύνορα με τις ΗΠΑ αποκλείστηκαν επί διήμερο από τους εκπαιδευτικούς, βασικές εθνικές αρτηρίες καταλήφθηκαν επί ώρες σε αρκετές περιπτώσεις και στην Πόλη του Μεξικού δεκάδες χιλιάδες εκπαιδευτικών συγκεντρώθηκαν από κάθε γωνιά της χώρας για να περικυκλώσουν το Εθνικό Ανάκτορο (National Palace), την έδρα του Ανώτατου Δικαστηρίου, την προεδρική κατοικία, το αεροδρόμιο της πόλης και άλλα σημαντικά κτίρια, ενώ οργάνωσαν μια σκηνοπούλη που κατέλαβε επί μήνες την κεντρική πλατεία της πρωτεύουσας.

Πέντε στοιχεία συνθέτουν κατά βάση τη νεοφιλελεύθερη επίθεση ενάντια στην εκπαίδευση και τους/τις εκπαιδευτικούς του Μεξικού: (α) Επίθεση στους μισθούς: Παραδοσιακά οι εκπαιδευτικοί υποαμείβονταν. Το 1982 η πραγματική αξία των μισθών υπέστη για μια ακόμα φορά μείωση της τάξης του 50%. Τα χρήματα που εξοικονομήθηκαν με αυτό τον τρόπο δεν αξιοποιήθηκαν για τη διεύρυνση του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως λεγόταν, αλλά για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους, που αυξήθηκε πέρα από κάθε πρόβλεψη. Ως τα 70 σεντ από κάθε μεξικανικό πέζο του εθνικού προϋπολογισμού πήγε στις ξένες τράπεζες. Οι εκπαιδευτικοί αντέδρασαν στη δεκαετία του '80 με μαζικές απεργίες. (β) Στη δεκαετία του '90 έγινε η δεύτερη επίθεση με στόχο την «αποκέντρωση» του εκπαιδευτικού συστήματος προς τις Πολιτείες (States), με δύο ταυτόχρονα στόχους: την είσοδο επιχειρήσεων / ιδιωτών στο εκπαιδευτικό σύστημα και την εξασθένιση της εθνικής ένωσης εκπαιδευτικών. Αυτό επιδιώχθηκε με τη μεταβίβαση της αρμοδιότητας των ετήσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Πολιτεία (state). Οι εκπαιδευτικοί, ωστόσο, κάθε χρόνο δημιουργούσαν μια κίνηση που υποχρέωνε την κεντρική κυβέρνηση να διατηρεί τη διαπραγμάτευση σε εθνική κλίμακα. Από αυτή τη διμέτωπη αντιπαράθεση βγήκε διπλά ενισχυμένο το κίνημα των εκπαιδευτικών, και σε εθνική και σε τοπική κλίμακα. Είκοσι χρόνια

αργότερα (2013) η κεντρική κυβέρνηση εγκατέλειψε το σχέδιό της και αποφάσισε την επανασυγκεντροποίηση του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά οι εκπαιδευτικοί συνέχισαν να πιέζουν επιτυχώς για τοπικής κλίμακας διαπραγματεύσεις. (γ) Η τρίτη νεοφιλελεύθερη επίθεση έγινε το 2008 με την εισαγωγή σειράς αλλαγών στην εκπαίδευση με τον τίτλο «Συμμαχία για Ποιοτική Εκπαίδευση» (Alliance for Quality Education, ACE), σε αραστή συνεργασία με κάποια από τα πιο ισχυρά οικονομικά συμφέροντα σε εθνική κλίμακα. Στόχοι, ανάμεσα σε άλλους, ήταν η καθιέρωση αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, η αλλαγή των κανόνων σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες και η αυξανόμενη συμμετοχή των επιχειρήσεων στα τοπικά σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί, ενισχυμένοι από την πολυετή συλλογική δράση τους σε εθνική κλίμακα, αντέδρασαν μαζικά και δυναμικά. Οι οργανώσεις της Ένωσης που είχαν φιλοκυβερνητικές, συμβιβασμένες και διεφθαρμένες ηγεσίες τις αντικατέστησαν με νέες, δημοκρατικές. Το εκπαιδευτικό κίνημα ενισχύθηκε με δεκάδες χιλιάδες νέων εκπαιδευτικών. Η «Συμμαχία» πέτυχε κάποια επιμέρους σημεία (π.χ. αλλαγή των κανόνων σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες), αλλά συνέβαλε στη δημιουργία μιας ευρύτερης βάσης της οργανωμένης αντιπολίτευσης. (δ) Το 2012 το κεντροδεξιό κόμμα PAN πρότεινε με νόμο την καθιέρωση «καθολικής αξιολόγησης», δηλ. για καθένα από τους σχεδόν δύο εκατ. εκπαιδευτικούς, χωρίς να αποκλείει και απολύσεις. Το εκπαιδευτικό κίνημα απάντησε άμεσα με περικύκλωση του Εθνικού Κοινοβουλίου και πίεσε για διαπραγματεύσεις. Οι διαφορετικές νομικές απόψεις σχετικά με το πώς θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί μια συνολική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση έδωσαν αποφασιστική βοήθεια στο εκπαιδευτικό κίνημα. Χωρίς να υπάρχει μια προηγούμενη αναλυτική συμφωνία, η κυβέρνηση αντιμετώπισε επιχειρήματα για τα οποία δεν διέθετε σαφείς, συνεκτικές και επεξεργασμένες απαντήσεις. Δεν είχαν ένα συνολικό όραμα για το τι μεταρρύθμιση ήθελαν. Αυτό τους οδήγησε σε αντιθέσεις και σε μεταξύ τους οργισμένες αντιπαραθέσεις ενώπιον των εκπροσώπων των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης. Το αποτέλεσμα ήταν τα κόμματα να προτιμήσουν την υποχώρηση και έτσι η νομοθετική πρωτοβουλία ακυρώθηκε προσωρινά. (ε) Στο τέλος του 2013 εκλέχθηκε νέος πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος είχε προετοιμάσει παρασκηνιακά με άλλα κόμματα (και το αριστερό PRD) μια εθνική ατζέντα συνταγματικών και νομικών αλλαγών, με επίκεντρο μια συνολική μεταρρύθμιση των συνθηκών εργασίας των εκπαιδευτικών. Αποκλείοντάς τους συνταγματικά από το εθνικό πλαίσιο εργασιακών σχέσεων -το οποίο ποτέ δεν θα επέτρεπε σκέψη για απόλυση εκπαιδευτικού ως αποτέλεσμα αρνητικής αξιολόγησης ούτε καθιέρωση κυρώσεων από μέρους των εκπαιδευτικών αρχών για κανένα λόγο- επιδίωξαν να μειώσουν την ενισχυμένη δύναμη του εκπαιδευτικού κινήματος και να το υποτάξουν. Είχαν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν και να ψηφίσουν την αποκαλούμενη «Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», που περιορίστηκε μόνο σε συνταγματικές αλλαγές, για να της προσδώσουν το μεγαλύτερο δυνατό κύρος. Το αποτέλεσμα ήταν μια ακόμα μνημειώδης απεργιακή κινητοποίηση, ευρύτερης συμμετοχής. Μετά τη συνταγματική αλλαγή, στο μέσο της κινητοποίησης, ψηφίστηκε η αποκαλούμενη δευτερογενής νομοθεσία, που εξειδίκευσε λεπτομερώς τη συνταγματική αλλαγή.

Παρά την ορμητικότητά του, το κίνημα δεν κατόρθωσε να σταματήσει τις νομοθετικές αλλαγές (με εξαίρεση κάποιες επιφανειακές αλλαγές), αλλά πέτυχε άλλους σημαντικούς πολιτικούς στόχους. Π.χ. στις αρχές του 2013 καθίσταται σαφές ότι το εκπαιδευτικό κίνημα δεν είναι πλέον μια απομονωμένη, μικρή ομάδα συνδικαλιστικών τμημάτων, αλλά ένα εθνικής εμβέλειας ρεύμα που εμπλέκει εκατοντάδες χιλιάδων εκπαιδευτικούς. Μια άλλη διάσταση της επιτυχίας αυτού του κινήματος αφορούσε ηθικές και πολιτικές διαστάσεις. Η διαδικασία της τροποποίησης του Συντάγματος, για παράδειγμα, κράτησε μόλις δέκα μέρες, αντί των μηνών που συνήθως διαρκεί προκειμένου να πραγματοποιηθούν δημόσιες συζητήσεις και δεν υπήρχε επαρκής χρόνος ούτε για την ανάγνωση των προτεινόμενων

διατάξεων. Παράλληλα, η αποκαλούμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δεν είχε στο υπόβαθρό της ούτε τις ελάχιστες μελέτες διάγνωσης των υφιστάμενων προβλημάτων. Αποδείχτηκε ότι η προβαλλόμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στην ουσία δεν ήταν παρά μεταρρύθμιση των εργασιακών σχέσεων με στόχο την αλλοίωση και υπονόμευση των συνθηκών εργασίας των εκπαιδευτικών. Καθώς μάλιστα αναφερόταν μόνο στο δημόσιο τομέα, δημιούργησε την αίσθηση μιας εξαίρεσης, ενώ η ιδιωτική εκπαίδευση δεν περιλαμβανόταν στις ρυθμίσεις (π.χ. οι εκπαιδευτικοί της ιδιωτικής εκπαίδευσης μπορούσαν να αξιολογούνται αλλά όχι επί ποινή απόλυσης, όπως στη δημόσια εκπαίδευση). Δημιούργησε κλίμα ασφυκτικού ελέγχου και επιθεωρητισμού στις τάξεις, καθώς οι διδάσκοντες επρόκειτο να βιντεοσκοπηθούν για να ελεγχθεί ο τρόπος άσκησης των διδακτικών τους καθηκόντων. Τελικά, αποδείχθηκε μέσα από επίσημα έγγραφα ότι το βασικό κείμενο της μεταρρύθμισης προερχόταν από ένα ερευνητικό κέντρο των πιο ισχυρών επιχειρήσεων της χώρας (όπως Κόκα Κόλα, εταιρείες μύρας, συγκροτήματα τηλεοπτικών καναλιών κ.λπ.). Ήταν εκπαιδευτική μεταρρύθμιση των μεγάλων εταιρειών.

Η νίκη στην αντιπαράθεση των επιχειρημάτων είχε σημαντική επίδραση στα ΜΜΕ. Αν και πολλά από αυτά επέκριναν τους εκπαιδευτικούς αποκαλώντας τους «βάνδαλους» και «τεμπέληδες», το Ίντερνετ και άλλα μέσα με κύρος, όπως και τα ανεξάρτητα ΜΜΕ, προτιμούσαν να ασκήσουν κριτική στην κυβέρνηση και τη Βουλή, που δεν έδωσε ποτέ τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να συμμετάσχουν σε ένα ουσιαστικό διάλογο για τη μεταρρύθμιση. Ήταν μια φαστ-τρακ μεταρρύθμιση.

Οι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι η μεταρρύθμιση θα ευνοήσει την ιδιωτικοποίηση των σχολείων. Αυτό εξ αρχής δεν ήταν σαφές πώς θα επιτευχθεί, αλλά η κυβέρνηση το επιτάχυνε, καθώς δόθηκαν οδηγίες στα σχολεία, ως συνέπεια της μεταρρύθμισης, να πληρώνουν ηλεκτρικό, ύδρευση και τηλέφωνο, ως συνέπεια της αυτονομίας τους. Τα ποσά ήταν υπέρογκα για πολλούς φτωχούς γονείς, που ήδη είχαν αναλάβει δαπάνες στα σχολεία (πίνακες, τουαλέτες, τρεχούμενο νερό κ.τ.ό.). Εξοργισμένοι γονείς άρχισαν να καταλαμβάνουν τα σχολεία και να τα κλείνουν, κάποιες φορές σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς, που δεν είχαν την τόλμη να εντάξουν κάτι τέτοιο στις διαμαρτυρίες τους. Όλα αυτά επέδρασαν στην αποδοχή και τη νομιμοποίηση της μεταρρύθμισης. Σε ένα χρόνο, που έπρεπε να συναχθούν συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος, κυριαρχούσε σκεπτικισμός και οι τοπικές κυβερνήσεις δεν αναλάμβαναν σχετικές πρωτοβουλίες. Έτσι, η κεντρική κυβέρνηση οδηγούσε στο Ανώτατο Δικαστήριο κάποιες περιφερειακές αρχές, που δεν προωθούσαν τις αναγκαίες αλλαγές σύμφωνα με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία. Οι τοπικές αρχές βρίσκονταν αντιμέτωπες με τους εκπαιδευτικούς σε κάθε απόπειρά τους να επιβάλουν τη νομοθετική αλλαγή.

Ένας νόμος που δεν υποστηρίζεται από όσους εμπλέκονται στην εφαρμογή του είναι νεκρός, ειδικά στο τόσο ευαίσθητο πεδίο της εκπαίδευσης. Η εφαρμογή του νόμου δυσχεραίνεται στην περίπτωση που απαιτείται η συμφωνία σχεδόν δύο εκατομμυρίων προσώπων που έχουν αφιερώσει τη ζωή τους στην υπόθεση της γνώσης. Είναι δύσκολο όλοι αυτοί να πειστούν για την αξία ενός πράγματος που τους ταλαιπωρεί και έχει τόσο σημαντικές επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες. Και δύο εκατομμύρια εκπαιδευτικοί που διαφωνούν είναι μια σημαντική δύναμη.

Το πιο ενδιαφέρον μέρος αυτής της αντιπαράθεσης είναι η μεταστροφή στο όραμα των εκπαιδευτικών. Το 1979 το σύνθημα ήταν «αυξήσεις και δημοκρατία». Το 2008 το σύνθημα μπορεί να ήταν το ίδιο, αλλά περιλάμβανε επίσης την υπεράσπιση του δικαιώματος των εκπαιδευτικών να αρχίζουν να αλλάζουν οι ίδιοι την εκπαίδευση αναζητώντας δικές τους εναλλακτικές. Πρώτα το 2008, με τη Συμμαχία για την Ποιοτική Εκπαίδευση, που

προαναφέρθηκε, οι εξεγερμένοι εκπαιδευτικοί πήραν τα κτίρια που κατέχονταν από διεφθαρμένους ηγέτες για πάνω από 60 χρόνια και άρχισαν να παίρνουν στα χέρια τους και την υπόθεση της εκπαίδευσης. Δεν περιορίστηκαν στις συνθήκες εργασίας, που διακυβεύονταν από την επιβαλλόμενη «μεταρρύθμιση», αλλά προχώρησαν και στα ίδια τα θεμέλια της εκπαίδευσης. Αντιπαρατέθηκαν στην αντίληψη μιας εκπαίδευσης που κυριαρχούνταν από έννοιες όπως «δεξιότητες», «αριστεία», ποσοτικά δεδομένα κ.λπ. και οργάνωσαν συνέδρια που καλλιεργούσαν την ενότητα ανάμεσα σε γονείς, μαθητές/μαθήτριες και εκπαιδευτικούς. Σε αυτά τέθηκαν νέες προτάσεις για την εκπαίδευση. Μέσα από αυτά διασώθηκαν προϊσπανικές γλώσσες (πάνω από 60 σε όλη τη χώρα) και κουλτούρες. Εκπαιδευτικοί και τοπικές κοινωνίες οργάνωσαν επίσης δραστηριότητες σχετικές με την παραγωγή και τις υπηρεσίες, προς όφελος των μαθητών και όλης της κοινωνίας. Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως στις περιοχές Oaxaca, Guerreto κ.ά., δημιουργήθηκαν νέα εναλλακτικά πρότυπα σχολείων και όλα τα σχολεία απέρριψαν τα διαβαθμισμένα τεστ.

Ταυτόχρονα στην περιοχή των Chiapas το ένοπλο κίνημα Ζαπατίστα κατέκτησε μια μορφή σχετικής αυτονομίας και δημιούργησε ένα συνολικό εκπαιδευτικό σύστημα σε αντικατάσταση του κυβερνητικού, από το Δημοτικό ως το Πανεπιστήμιο, με διαφορετικά προγράμματα σπουδών και εκπαιδευτικούς νέους από τις τοπικές κοινωνίες.

Ο άνεμος της μεταρρύθμισης άγγιξε και τις πόλεις, όπου φοιτητικά κινήματα από τη δεκαετία του '90 αντιπαρατέθηκαν στα εθνικής κλίμακας σταθμισμένα τεστ και τη μειωμένη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αποκορύφωμα ήταν το 1999-2000, όταν το Εθνικό Πανεπιστήμιο, από τα μεγαλύτερα της χώρας, έκλεισε για εννιά μήνες από το φοιτητικό κίνημα. Αιτίες ήταν η αύξηση των διδασκτρών, τα σταθμισμένα τεστ, η επιβολή χρονικών ορίων για την ολοκλήρωση των σπουδών και η διεκδίκηση μεγαλύτερης συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων. Αποτέλεσμα αυτού υπήρξε η τοπική αρχή, που απέρριπτε τη νεοφιλελεύθερη εθνική εκπαιδευτική πολιτική, να δημιουργήσει ένα νέο τύπο πανεπιστημίου, το Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Πόλης του Μεξικού, με δημόσια χρηματοδότηση από την πόλη, χωρίς δίδακτρα, εισαγωγικές εξετάσεις, όρια λήψης πτυχίου, το οποίο διοικούνταν από ένα συμβούλιο σπουδαστών και σχολής. Ο προσανατολισμός του αφορά ειδικά την έρευνα και διάχυση της γνώσης και την προαγωγή της κουλτούρας της περιοχής. Οι φοιτητές και φοιτήτριες του διακρίνονται από έντονη πολιτικοποίηση και υπερασπίζονται το πανεπιστήμιό τους από τις πρωτοβουλίες μιας εχθρικής κυβέρνησης, που επιχειρεί να ακυρώσει τις αλλαγές και το μετατρέψει σε ένα βαρετό, δαπανηρό και ελιτίστικο πανεπιστήμιο.

Ελλάδα

Την ελληνική περίπτωση παρουσίασε σε Εργαστήριο (workshop) ο εκπρόσωπος της ΟΛΜΕ Παύλος Χαραμής. Η παρουσίαση επικεντρώθηκε στις εξελίξεις που συνέβησαν στην Ελλάδα από την εφαρμογή των μνημονιακών πολιτικών και εφεξής στους τομείς της εκπαίδευσης (συγχωνεύσεις και καταργήσεις σχολείων, μείωση δαπανών για την εκπαίδευση, αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο και την αξιολόγηση κ.λπ.), των συνθηκών ζωής της νεολαίας και των εργασιακών δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών, ενώ περιγράφηκαν οι αγώνες των εκπαιδευτικών για ακύρωση και ανατροπή αυτής της πολιτικής.

3. Κεντρικές εισηγήσεις

Κεντρική εισήγηση της Lois Weiner (ΗΠΑ)

«Ξανα-ονειρευόμαστε και επανα-δημιουργούμε την παγκόσμια αλληλεγγύη των συνδικάτων

Μια παγκόσμια ελίτ έχει στόχο της την αλλοίωση και την υπονόμευση του έργου των εκπαιδευτικών. Οι πρακτικές αξιολόγησης μαθητών και εκπαιδευτικών, η προϊούσα ιδιωτικοποίηση και η δημιουργία ιδιωτικών σχολείων που λειτουργούν με δημόσιους πόρους αποτελούν σύγχρονα προβλήματα. Παράλληλα με αυτά μια νέα γενιά εκπαιδευτικών πολιτικοποιείται καθώς βιώνει αυτά τα προβλήματα και οδηγείται σε ριζοσπαστικές πρακτικές. Η διεθνής συνεργασία είναι αναγκαία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των οργανώσεών τους, κάτι που έχει αντιληφθεί πολύ καλά η άλλη πλευρά και το εφαρμόζει. Επίσης, είναι αναγκαία η σύναψη συμμαχιών με τους γονείς και την τοπική κοινωνία.

Η μέχρι σήμερα αμυντική στάση των εκπαιδευτικών συνδικάτων πρέπει να δώσει τη θέση της σε πιο επιθετικές τακτικές, που θα συνδυάζουν νέες μορφές ακτιβισμού με την παραδοσιακή απεργία. Ειδικά η απεργία φαίνεται να έχει περιορισμένη επίδραση αν η εργοδοσία δείχνει να μην ενοχλείται από τις επιπτώσεις της. Ως εναλλακτικές μορφές έχουμε δει γονείς να καταλαμβάνουν τα σχολεία για να παρεμποδίσουν το κλείσιμό τους, εκπαιδευτικούς να υπονομεύουν τις τυποποιημένες εξετάσεις (τεστ) κ.λπ.

Μια άλλη μορφή κινητοποίησης που δοκιμάστηκε στο Μεξικό αφορά τη συνένωση γονέων με τους εκπαιδευτικούς ώστε να καταστήσουν το σχολείο χώρο εκπαιδευτικής χειραφέτησης και αυτοοργάνωσης. Επίσης, πρέπει να μελετηθούν οι δυνατότητες των ακαδημαϊκών και των ερευνητών να εξετάζουν τις επιπτώσεις της διεθνούς εκπαιδευτικής πολιτικής και να συζητούν με τους εκπαιδευτικούς τις επιπτώσεις της στο δικό τους έργο.

Μέσα από διαδικασίες επανασχεδιασμού και αναδόμησης της εκπαίδευσης μπορούν να διαμορφωθούν πραγματικές σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των εκπαιδευτικών συνδικάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ένας άλλος τρόπος για να προωθηθούν οι γενικές αρχές μιας αποτελεσματικής εκπαιδευτικής πολιτικής θα ήταν να συντάσσονται κείμενα σχετικά με τον έλεγχο του προγράμματος σπουδών και τις τυποποιημένες εξετάσεις (τεστ), που θα δείχνουν πώς οι διεθνείς εξετάσεις (π.χ. το πρόγραμμα PISA) υποβιβάζουν την εκπαίδευση και στηρίζονται στη λανθασμένη παραδοχή ότι σε παγκόσμιο επίπεδο οι εργαζόμενοι πρέπει να ανταγωνιστούν για την εργασία με στόχο τη σύγκλιση προς τα κάτω. Τα κείμενα αυτά θα διακινούνται μεταξύ των εκπαιδευτικών και των ακαδημαϊκών και να φτάνουν και στα ανώτερα κλιμάκια, ζητώντας από αυτά (π.χ. την Education International) να μη συνεργάζεται με φορείς και παράγοντες που κινούν τέτοια προγράμματα.

Κλειδί της επιτυχίας είναι η διεθνής εργασία μεταξύ των συνδικάτων με στόχο την ανάπτυξη του μέγιστου των δυνατοτήτων όλων των παιδιών.

Εισήγηση του Lars Dahlström

Μαθήματα από τον παγκόσμιο Νότο

Η εισήγηση βασίζεται στην παρουσίαση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες χώρες του νότιου ημισφαιρίου, όπως η Μποτσουάβα, η Ναμίμπια, η Νότια Αφρική, η Αιθιοπία και το Λάος. Η αρχή που ακολουθείται από την κυρίαρχη παγκοσμίως μεταρρυθμιστική ατζέντα, ότι «ένα μέγεθος ταιριάζει παντού», συχνά συσκοτίζει τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Το πρόγραμμα *Εκπαίδευση για Όλους* (*Education for All*, EFA) προωθήθηκε σε διεθνή κλίμακα σε χώρες του Νότου υπό την αιγίδα της UNESCO από το 1990 και ενισχύθηκε περαιτέρω το 2000 από τους *Στόχους της Χιλιετίας* (*Millennium Goals*, MG). Χρονικός ορίζοντας υλοποίησης των στόχων και των δύο προγραμμάτων ορίστηκε το 2015. Στο ίδιο διάστημα όμως καθίσταται ηγεμονική μια ανεπίσημη ατζέντα που προωθεί την εδραίωση μιας δυτικής νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας της αγοράς και στις χώρες του Νότου.

Μια άλλη ομάδα «παικτών», τα επιχειρηματικά καπιταλιστικά και φιλανθρωπικά δίκτυα, που βασίζονται σε νεοφιλελεύθερες επιχειρησιακές πρακτικές, έχουν εισβάλει στην εκπαιδευτική αρένα για την υποστήριξη του εκδυτικισμού και της αγορο-ποίησης της εκπαίδευσης. Αυτά τα νεοφιλελεύθερα δίκτυα εισάγουν νέες πολιτικές προσεγγίσεις ως αναγκαίες λύσεις προτείνοντας συνταγές της αγοράς για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

Απέναντι σε αυτές τις εξελίξεις αντιπαρατίθενται αντι-ηγεμονικές εναλλακτικές που συντηρούν ατομικές και συλλογικές αντιστάσεις, επιδρούν στις τοπικές πρακτικές και επηρεάζουν τις μελλοντικές δράσεις ακόμα και σε βραχυπρόθεσμη βάση. Η αλληλεγγύη του εκπαιδευτικού κινήματος σε διεθνές επίπεδο μπορεί να στηρίξει τέτοιες προσπάθειες και να διευρύνει το βεληνές τους.